

58 בתרומה שנאמר (ויקרא כב יג) וצבת פתח פי תהיה אלמנה וגרושה
 59 וזרע אין לה ושבקה אל בית אביה פנעוריה מלחם אביה תאכל.
 60 הגמרא מבינה כעת, שכונת התנא שתינוק בן יומו פוסל את אמו
 61 מתרומת בית אביה, ומבארת הגמרא מהיכן למדנו דין זה: וזרע אין
 62 לה אמר רחמנא, והא אית לה – והרי יש לאשה זו זרע, לפיכך
 63 אסורה בתרומה.

64 מקשה הגמרא: לפי מה שאמרת שלשון הכתוב 'זרע אין לה' פירושו
 65 ולד, משמע שרק ולד גורם לה שלא תאכל ולא עובר, אם כן מאי
 66 איריא – מדוע נקט הכתוב דווקא 'זרע', שמשמע שכבר נולד, והלא
 67 אפילו אם יש לה עובר, נמי אינה חוזרת לאכול בתרומה, דכתיב
 68 בהמשך הפסוק (שם) ושבקה אל בית אביה פנעוריה, ומשמע
 69 שחזרת לאכול בתרומה רק אם היא כמו שהיתה בעודה נערה, פרוט
 70 למעוברת שאין גופה דומה לימי נעוריה שהיתה ריקנית.

71 מתרצת הגמרא: צריכי – צריכה התורה להשמיענו שכך הדין גם
 72 בעובר וגם בולד, דאי כתב רחמנא רק 'זרע אין לה', היינו אומרים
 73 שדווקא ולד פוסלה מתרומה, משום דמעיקרא חד גופא והשתא
 74 תרי גופי – שמתחילה קודם שנישאה היתה גוף אחד וכעת הם שני
 75 גופים, היא והולד, אבל הכא לגבי עובר, דמעיקרא חד גופא
 76 והשתא חד גופא – שמתחילה היתה גוף אחד וגם עתה יש לפנינו

77 רק גוף אחד ולפי שרואים את העובר כאילו הוא חלק מנחה, אימא
 78 תיכול – תאמר שתאכל בתרומה עד שתלד, לפיכך כתב רחמנא
 79 פנעוריה, פרט למעוברת. ואי כתב רחמנא רק פנעוריה, היינו
 80 אומרים שדווקא עובר פוסלה מתרומה, משום דמעיקרא גופא
 81 סריקא והשתא גופא מליא – שמתחילה קודם שנישאה היתה גוף

82 ריקן וכעת היא גוף מלא, ואין זה כימי נעוריה, אבל הכא לגבי ולד,
 83 דמעיקרא גופא סריקא והשתא גופא סריקא – שמתחילה היתה
 84 גוף ריקן וגם עתה כשכבר ילדה היא גוף ריקן, אימא תיכול – תאמר
 85 שתאכל בתרומה כבימי נעוריה. מסיקה הגמרא: צריכי – אכן
 86 צריכה התורה להשמיענו שגם עובר וגם ולד פוסלים אותה מתרומה.

87 מקשה הגמרא: אמנם קרא אחריו – הפסוקים תורצו, מדוע צריך
 88 פסוק לעובר ופסוק לולד, אלא על מתניתין עדיין פוסל מאי איריא
 89 – מדוע נקטה בן יום אחר, הרי אפילו עובר נמי פוסל מתרומה.
 90 ומפני קושיא זו מבארת את משנתנו באופן אחר: אמר רב ששת, אין

91 כוונת המשנה שפוסל מן התרומה את אמו, אלא את עבדי אביו,
 92 והכא במאי עסקינן, בכחן שיש לו שתי נשים, אחת שהיתה
 93 גרושה ונשאה באיסור, ואחת שאינה גרושה ונשאה בחינת, ומת
 94 הכהן, ויש לו פנים משאינה גרושה, ויש לו ולד בן יום אחר מן
 95 הגרושה, דאותו ולד פוסל בעבדי אביו מלאכול בתרומה. שאם
 96 היו לכהן זה בנים מאשתו הכשרה בלבד, עבדיו אוכלים בתרומה,
 97 שהרי כעת הם עבדי בניו הכהנים, אך כיון שיש לו בן גם מן הגרושה,
 98 ואותו הבן חלל ואינו ראוי לכהונה, נפסלו העבדים מלאכול בתרומה

99 מפני שיש לחלל חלק בהם. והתנא בא למעט שאם במיתת האב היה
 100 בן הגרושה עובר במעי אמו, אינו פוסל מלאכול בתרומה עד
 101 שיוולד, ולאפוקי מדברי רבי יוסי – ולהוציא מדברי רבי יוסי דאמר
 102 עובר נמי פוסל, כלומר לא רק חלל פוסל, אלא אף עובר כשר פוסל
 103 את עבדי אביו מן התרומה עד שיוולד, וטעמו של רבי יוסי מפני שיש

104 זכייה לעובר וכאשר אביו מת הוא זוכה בעבדי אביו עם שאר אחיו,
 105 וכיון שהוא עובר, אין עליו עדיין שם כהן והוא נחשב לזר, ופוסל את
 106 כל העבדים מלאכול בתרומה מפני חלקו שבהם, וכל שכן עובר
 107 שכאשר יולד יהיה חלל, פוסל כבר מעתה את עבדי אביו מן
 108 התרומה, קא משמע לן שאין הדין כן, אלא דווקא אם בן הגרושה
 109 היה במות אביו בן יום אחר, אין – אכן פוסל מן התרומה, אבל אם
 110 היה עובר, לא פוסל. מפני שאמנם הוא זה, אך סובר התנא של

111 משנתנו שאין זכייה לעובר, ואינם נחשבים לעבדי עד שיוולד.
 112 שנינו במשנה: נחל ומנחיל. מקשה הגמרא: והרי נחל מלאן – ממי
 113 כוונת המשנה שהוא נחל, לכאורה כוונתה מאביו, וכן מנחיל
 114 למאן – למי הוא מנחיל, לאחיו מאביו, שהרי אין אדם מוריש את
 115 נכסיו אלא לקרוביו מצד אביו ולא לקרוביו מצד אמו, וקשה, מדוע

1 ונחל את נכסי קרובו שמת. ומנחיל את הנכסים לשאר קרוביו, אם
 2 מת בו ביום. והנהוגו חייב עליו. ובמיתתו הרי הוא לאביו ולאמו
 3 ולכל קרוביו פתחן שלם, כלומר שחייבים להתאבל עליו.

גמרא

4 במשנה נאמר שבת יום אחד מיטמאה בנדה. מבררת הגמרא: מנהי
 5 מילי – מהיכן למדנו זאת. משיבה הגמרא: דתנו רבנן, נאמר (ויקרא
 6 טו יט) ואשה פי תהיה ובה דם וגו' שבעת ימים תהיה בנדתה' וגו',
 7 וממה שנאמר 'אשה', אין לי ללמוד אלא שאשה גדולה בשנים
 8 מיטמאת בנדה, אבל בת יום אחד לנדה מנן שמיטמאת, תלמוד
 9 לומר 'אשה'. כלומר, האות וא' מיותרת, לרבות שאף תינוקת
 10 מיטמאה בנדה.

11 שנינו במשנה: בת עשרה ימים לויכה. מבררת הגמרא: מנא הני
 12 מילי. משיבה הגמרא: דתנו רבנן, אילו היה נאמר בפרשת זבה
 13 'אשה', אין לי ללמוד מלשון זו אלא שאשה גדולה בשנים מיטמאת
 14 בויבה, אבל בת עשרה ימים לויכה מנן שמיטמאת, תלמוד לומר
 15 (שם טו כה) 'אשה'. כלומר, האות וא' מיותרת, לרבות שאף בת
 16 עשרה ימים מיטמאה בויבה.

17 שנינו במשנה: תינוק בן יום אחד כו' מיטמא בויבה. מבררת הגמרא:
 18 מנא הני מילי. משיבה הגמרא: דתנו רבנן, נאמר בוב (ויקרא טו ב)
 19 'איש איש פי יהיה זב מבשרו' וגו', מה תלמוד לומר בכפל הלשון
 20 'איש איש', לרבות בן יום אחד שמיטמא בויבה, דברי רבי יהודה.
 21 רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא חולק ואומר, אינו צריך
 22 ללמוד זאת מכפל הלשון, שהרי הוא אומר בפרשת זבים (שם טו לג)

23 'והזב את זובו לזכר ולנקבה', ומלשון הכתוב 'לזכר' משמע כל
 24 שהוא זכר בין גדול בין קטן מיטמא בויבה, וכן מלשון הכתוב
 25 'לנקבה' משמע כל שהיא נקבה בין גדולה בין קטנה מיטמאת
 26 בויבה. מסיים רבי ישמעאל: אם בן מה תלמוד לומר 'איש איש',
 27 דברה תורה כלשון בני אדם. כלומר, אכן לא למדים מכפל הלשון
 28 שום דין, אלא שנקטה כך התורה כדרך בני האדם שדרכם לכפול
 29 תיבות בדבורם.

30 שנינו במשנה: ומטמא בנגעים. מבארת הגמרא מהיכן למדנו זאת:
 31 דכתיב בנגעים (ויקרא יג ב) 'אדם פי יהיה בעור בשרו שאת או
 32 ספחת' וגו', ומלשון הכתוב 'אדם', משמע כל שהוא אדם בין גדול
 33 בין קטן מיטמא בנגעים.

34 שנינו במשנה: ומטמא בטמא מת. מבארת הגמרא מהיכן למדנו
 35 זאת: דכתיב בהארת אפר פרה על הנטמאים במת לטהרם (במדבר טו
 36 יח) 'והזה על האהל וגו' ועל הנפשות אשר היו שם' וגו', ומלשון
 37 הכתוב 'נפשות', משמע נפש כל דהו – כל שיש בו נפש בין גדול בין
 38 קטן צריך טהרה מטומאת מת.

39 שנינו במשנה: וזקק ליבום. דכתיב ביבום (דברים כה ה) 'כי ישבו
 40 ילוד זקק ליבום, ולא עובר: דכתיב ביבום (דברים כה ה) 'כי ישבו
 41 אחים יחדיו', משמע שדין יבום הוא דווקא באחים שהיה להם
 42 ישיבה אחת יחדיו בעולם, אבל אם במיתת הראשון היה השני עובר,
 43 פטורה האשה מיבום.

44 שנינו במשנה: ופוסר מן היבום. הגמרא מבארת מהיכן למדנו
 45 שדווקא ילוד פוסל: כיון שלגבי יבום (שם) 'ובן אין לו' אמר רחמנא
 46 – רק אם לא נולד לו בן צריכה אשתו להתייבם, והא אית ליה –
 47 והרי יש לו בן, לפיכך היא פטורה. אבל עובר אינו פטורה עד שיוולד.
 48 שנינו במשנה: ומאכיל בתרומה. הגמרא מבארת מהיכן למדנו זאת:
 49 דכתיב לגבי היתר אכילת תרומה לבני ביתו של כהן (ויקרא כב יא)

50 'קצתן בסוף הוא יאכל בו ויליד ביתו הם יאכלו בלחמם'. קרי ביה –
 51 ויש לקרוא כאילו כתוב 'יאכלו בלחמם', כלומר שילדיו יאכלו
 52 בתרומה את אמם מיום היוולדם, אם מת אביהם או נתגרשה אמם
 53 ואינה יכולה לאכול בתרומה בזכות בעלה. אבל עובר אינו מאכיל
 54 את אמו עד שיוולד.

55 שנינו במשנה: ופוסל מן התרומה. בת כהן שנישאה לזר נאסרה
 56 בתרומה, אך כשמת בעלה או גרשה ואין לה ולד ממנו, מותרת שוב

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57

מטמא בַּנְיָעָה אַף שְׁכַבְתָּ וְרַע מִטְּמֵאת בַּנְיָעָה, וְאוֹכְלֵי בְּאֵתְרָה' –
 אבל אחר כך הנח את הדין הזה במקומו, אצל דינו של בעל קרי
 המפורש בכתוב, ותלמד את פרטיו ממנו, מֵה שְׁכַבְתָּ וְרַע שִׁיעוֹר
 טומאתה לְרוֹזָאָה קרי הוא אפילו בַּמְשָׁהוּ, אַף לְנוֹגַע בַּה שִׁיעוֹרָה
 אפילו בַּמְשָׁהוּ.
 הגמרא דוחה את דברי רב פפא: אִמֵּר לִיה רַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב נַתָּן
 לְרַב פֶּפְא, מַמְאֵי דְמֵאוּ אִישׁ דְּשָׂרְיָן קְמָרְבִי לִיה – מנין לך
 שכשהזכיר התנא את לשון הכתוב 'או איש', כוונתו לרבות את הדין
 של נוגע בשכבת זרע מאותן תיבות שנאמרו בפרשה של טומאת
 שרצים. דִּילְמָא מְהַפְּסוּק (שם כב ד) 'או איש אֲשֶׁר תִּצַּא מִמֶּנּוּ
 שְׁכַבְתָּ וְרַע', שנאמר לגבי איסור אכילת קדשים בטומאה, קְמָרְבִי
 לִיה, וְדְבֻלֵי עֲלָמָא דִּזְוֵן מֵינָהּ וּמֵינָהּ – ולכל הדעות כאן יש ללמוד
 מאותה פרשה גם את עיקר הדין וגם את פרטיו. שהרי גם למי שסובר
 שבכל דין שנלמד מפרשה אחרת צריך ללמוד את פרטיו מפסוקים
 שנאמרו בענינו (-ואוקי באתרה'), הרי כאן הפסוק שבו נתרבתה
 טומאת מגע בשכבת זרע עוסק אף הוא באותו ענין, בראיית קרי,
 לפיכך יש ללמוד ממנו גם את שיעורה לטמא במגע, שהוא במשדו
 כדין הרואה קרי.
 מוסיפה הגמרא: שְׁיִילְיָנְהוּ לְתַנְאֵי – שאלו בני הישיבה דבר זה
 לחכמים שהיו שונים את התוספתא, לאיזה פסוק מתכוונת ברייתא
 זו, וגם הם נחלקו בכך, אִיכָא דְתַנִּי – יש שונים ברייתא זו בְּרַב פֶּפְא,
 שהיו מבארים שכוונת הברייתא לפסוק שנאמר בשרץ (ויקרא כב ה)
 'או איש אֲשֶׁר יִגַע בְּכָל שֶׂרֶץ אֲשֶׁר יִטְמָא לוֹ' וגו', וְאִיכָא דְתַנִּי – ויש
 שונים ברייתא זו בְּרַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב נַתָּן, שהיו מבארים שכוונת
 הברייתא לפסוק שבאיסור אכילת קדשים בטומאה (שם כב ד) 'או
 אִישׁ אֲשֶׁר תִּצַּא מִמֶּנּוּ שְׁכַבְתָּ וְרַע'.

משנה

המשנה מבארת מאימתי תינוקת ותינוק מטמאים בטומאה היוצאת
 מגופם: תְּנוּקָת אפילו פת יום אַחַד, שיצא דם ממקורה, הרי היא
 מְטַמְּאָה בְּנֶגְדָה – יש לה דין של נדה לטמא אדם וכלים. וכשתהיה
 בַּת עֶשְׂרֵה יָמִים, אם בנוסף ליום הראשון ראתה שלשה ימים רצופים
 מהיום השמיני עד היום העשירי ללידתה, הרי היא מְטַמְּאָה בְּזִבְחָהּ
 – יש לה דין של 'זבה גדולה', וצריכה ספירת שבעה נקיים וטבילה.
 וכן תְּנוּקָת אפילו בן יום אַחַד, שיצא ממנו זוב, הרי הוא מְטַמְּאָה בְּזִבְחָהּ.
 דינים נוספים בתינוק בן יומו: וּמְטַמְּא בְּנֶגְעִים אם היו על בשרו.
 וּמְטַמְּא בְּטָמֵא מֵת – אם נגע במת, הרי נטמא באב הטומאה. וְזוֹקֵק
 את אשת אחיו לַיָּבִוּם, שאם מת אחיו בלי בנים, ונולד הוא אפילו
 שעה אחת קודם שמת אחיו, אשת אחיו אסורה להינשא עד שיגדל
 ויבסם אותה או יחלוץ לה. וְכֵן פּוֹטֵר את אמו מן הַיָּבִוּם, שאף אם מת
 מיד ביום שנולד, נחשב הדבר שהיה לאביו בן, ואמו פטורה מן
 היבוס. וּמְאָכִיל את אמו בַּתְּרוּמָה, שאם היה אביו כהן ואמו בת
 ישראל (שהדין הוא שאם מת בעלה והשאיר זרע ממנה, היא
 ממשיכה לאכול בתרומה), אוכלת אמו בתרומה בו ביום. וְכֵן פּוֹסֵל
 אחרים (את) [מן] הַתְּרוּמָה, כפי שיתבאר בגמרא.

המשך ביאור נמוס' נדה ליום שלישי עמ' ב

שלם, בַּמְקוֹם עֲדָשָׁה קָאֵי – נתון לו חשיבות כאילו יש בו שיעור
 כעדרשה. וההוכחה שזוהי סיבת טומאתו, דִּהָא אִילוּ הָסֵר פּוֹרְתָא
 אֲבָר – שהרי אילו נחסר מעט משלימותו של האבר, מִי קְמַמְמֵיָא –
 וכי האבר יטמא, הרי אז אינו מטמא יותר, ועל כרחק הוא מפני
 שבטלה חשיבותו ואינו נחשב כשיעור עדרשה. מה שאין כן בשכבת
 זרע, שתמיד היא מטמאת במשדו, ובהכרח הטעם הוא מפני שלגבי
 שיעור טומאה יש חומר בשכבת זרע יותר מבשרץ.
 שנינו בברייתא 'חומר בשרץ שהשרץ אין חלוקה טומאתו מה שאין
 כן בשכבת זרע', טומאתה של שכבת זרע חלוקה. הגמרא מבררת
 מהי כוונת הברייתא: שְׁכַבְתָּ וְרַע דְּחִלּוּקָה טוּמְאָתוּ, מֵאֵי הִיא.
 אִילִימָא כוונת התנא לחילוק שיש בֵּין שכבת זרע של יִשְׂרָאֵל
 שִׁמְטָמָא, לְשַׁכְבַּת זרע דְּנִכְרִים שאינה מטמאת, הרי אי אפשר לומר
 כך, כִּי הָכָא נִמְי אִיכָא – גם כאן בשרצים יש עֲכָבְרֵי דִים – עכבר הים
 שאינו מטמא וְעֲכָבְרֵי דִיבְשָׁה שִׁמְטָמָא. אֵלָּא כוונת התנא לחילוק
 שיש בֵּין קָמֵן לְגְדוּל, שלגבי שכבת זרע מצינו חילוק כזה, כי קטן
 פחות מכן תשע שנים אינו מטמא בקרי, וכן תשע שנים ויום אחד
 נחשב גדול ומטמא. מה שאין כן לגבי שרץ אין חילוק בין קטן לגדול,
 שאפילו שרץ בן יומו מטמא במיתתו.
 רב פפא מעמיד את הדין שאמר רב חנילאי לעיל, ששכבת זרע
 צריכה שיעור כעדרשה לטמא במגעה, במחלוקת תנאים: אִמֵּר רַב
 פֶּפְא, בְּתַנְאֵי. שבתורה לא נתפרשה טומאת מגע בשכבת זרע, אלא
 רק טומאת הרואה קרי מגופו, ושנינו בברייתא, מִנֵּין לְרַבּוֹת גַּם אֵת
 הַנוֹגַע בְּשַׁכְבַּת זרע שנטמא בנגיעתו, תְּלַמּוּד לִזְמַר 'או איש', שאף
 הנוגע בשכבת זרע נטמא. והבין רב פפא שכוונת הברייתא לפסוק
 שנאמר לגבי נוגע בשרץ (ויקרא כב ה) 'או איש אֲשֶׁר יִגַע בְּכָל שֶׂרֶץ
 אֲשֶׁר יִטְמָא לוֹ' וגו', שהתיבות 'או איש' מיותרות, ובאות לרבות אף
 את הנוגע בשכבת זרע. וּפְלִיגֵי תַנְאֵי בְּעֲלָמָא – ומצינו בכמה
 מקומות שנחלקו התנאים, לגבי דינו של דבר מסוים, שנלמד מדינו
 של דבר אחר על ידי בנין אב או גזירה שוה וכדומה. דְּאִיכָא דְאִמְרֵי,
 דִּזְוֵן מֵינָה – תלמד את עיקר הדין מהפרשה העוסקת בדבר האחר,
 וּמֵינָה – וגם את פרטי הדין שהוא תלמד מהפרשה האחרת, כי
 ממוקם שלמדת את עיקרו משם צריך אתה ללמוד גם את פרטיו.
 וְאִיכָא דְאִמְרֵי, דִּזְוֵן מֵינָה – תלמד את עיקר הדין מהפרשה העוסקת
 בדבר האחר, וְאוֹכְלֵי בְּאֵתְרָה – אבל אחר כך העמד את הדין במקומו,
 כלומר תחפש ללמוד את פרטיו משאר דיני הדבר ההוא, ולא
 מהפרשה העוסקת בדבר האחר. וכיון שאת עיקר הדין ששכבת זרע
 מטמאת במגע למדנו מיתור הלשון 'או איש' שנכתב אצל שרץ, על
 כרחק יחלקו אותם תנאים לגבי שיעורה לטמא, לְמֵאֵן דְאִמְרֵי כֻּל
 לימוד של דבר מדבר אחר דִּזְוֵן מֵינָה וּמֵינָה, אף כאן, תחילה 'דון
 מינה', תלמד דין זה בשכבת זרע משרץ, מֵה הַשֶּׂרֶץ מטמא בַּנְיָעָה
 אַף שְׁכַבְתָּ וְרַע מטמאת בַּנְיָעָה, וּמֵינָה' – וכמו כן תלמד ממנו את
 פרטי הדין, מֵה הַשֶּׂרֶץ צריך שיעור בַּכְּעֲדָשָׁה כדי לטמא במגעו, אַף
 שְׁכַבְתָּ וְרַע צריכה שיעור בַּכְּעֲדָשָׁה כדי לטמא במגעו. וְלִמְאֵן דְאִמְרֵי
 בכל לימוד של דבר מדבר אחר דִּזְוֵן מֵינָה וְאוֹכְלֵי בְּאֵתְרָה, אף כאן,
 תחילה 'דון מינה', תלמד דין זה בשכבת זרע משרץ, מֵה הַשֶּׂרֶץ

המשך ביאור נמוס' נדה ליום רביעי עמ' א

שמתה אף היא בו ביום, לְתַנְחִיל את נכסיה לְאִחָיו מן הַאֵב שְׁנוּלְדוּ
 מאשה אחרת. שאם לא היה נולד, היו בני משפחת האם יורשים את
 נכסיה, אך עתה כיון שיש לה ולד יורש הוא את נכסיה, ומורישם
 במיתתו לאחיו מאביו.
 מוסיפה הגמרא: וְדוֹקָא בְּן יוֹם אַחַד, אֲבָל עוֹבֵר לֹא נוּחַל את אמו
 להנחיל את נכסיה לאחיו מאביו. מֵאֵי טַעְמָא, דְּהוּא מֵיִת בְּרִישָׁא
 – מפני שמעוברת שמתה, בדרך הטבע מת עוברת לפניה, וְאִין הִבְּן
 יוֹרֵשׁ אֵת אִמּוֹ

צריך התנא לומר זאת, הלא אֵי פְּעֵי מְאֻבְּוּה לִירְתִי וְאֵי פְּעֵי מֵינָה
 לִירְתִי – אם ירצו ירשו מאביו ואם ירצו ירשו ממנו. כלומר, הרי
 במיתתו הנכסים מתחלקים בין אחיו כפי שהיו מתחלקים ביניהם אם
 היו יורשים אותם מאביהם בלעדיו, ומה ההבדל אם הוא נוּחַל
 ומנחיל או לא, הרי בכל אופן אחיו נוטלים חלקו כאילו לא נחל את
 אביו כלל.
 הגמרא מביאה שני תירוצים. תירוץ ראשון: אִמֵּר רַב שֶׁשֶׁת, אִין
 הכוונה נוחל מאביו, אלא הכוונה נוֹחַל בְּנִכְסֵי הָאֵם – בנכסי אמו

59 דְאָמַר, כָּל וְלַד שֶׁשָּׁהָה מִשְׁנֹלַד עַד שִׁמְתָה שְׁלֹשִׁים יוֹם בְּאֶרֶם אֵינוֹ
60 נִפְלֵא, וְיֵשׁ לְדִיִּק מְדַבְרִינּוּ, הֲאֵל לֹא שָׁהָה - אֲבָל אִם לֹא שָׁהָה שְׁלוֹשִׁים
61 יוֹם, סָפֵק הֵינּוּ - יֵשׁ סָפֵק שְׁמַא הוּא נִפְלֵא.
62 מִתְרַצָּת הַגְּמָרָא: מִשְׁתַּנְּנוּ מִתְּיִשְׁבַת אֶף לְשִׁיטַת רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן
63 גַּמְלִיאֵל, וְהִכָּא בְּמֵאֵי עֶסְקִינָן - כִּאֵן בְּמִשְׁנָה בְּמֵה מְדוּבֵר, דְּקִיָּם לִיה
64 שְׁכָלוּ לֹא הִרְשִׁינּוּ - שְׁמוּחֹק בְּתִינוּק זֶה שְׁנֹלַד לְאַחַר שִׁכְבֵּר נִשְׁלַמּוּ לוֹ
65 תְּשַׁעַת חֲדָשֵׁי הַהֲרִיָּן, וּבִאֻפֵּן זֶה מוּדָה רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל שְׁאִינוּ
66 בְּסָפֵק נִפְלֵא. וְמָה שְׁאִמְר רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל שְׁצִרִיךְ שִׁישָׁה
67 שְׁלוֹשִׁים יוֹם, דּוּקָא כְּשֶׁלֹּא יָדוּעַ אִם כָּלוּ לוֹ חֲדָשִׁי.

משנה

68 משנתנו ממשיכה בדיני קטנה התלויים בשנותיה: פת שלש שנים
69 ויום אחד - שנכנסה יום אחד לשנתה הרביעית, ביאתה ביאה לכל
70 דבר, כיון שאין בתוליה חוזרים, ולפיכך אם מסרה אביה לאיש
71 שיקדשה, מתקדשת כביאה - מתקדשת לו בביאתו. אבל כשהיא
72 פחותה מבת שלוש שנים ויום אחד, אין ביאתה ביאה, ואינו יכול
73 לקדשה אלא בכסף או בשטר בלבד.
74 וכן אם קידשה אביה ומת בעלה בלי בנים ונתתייבה ביבום וכו' עליה
75 היבם, קנאה, להיות אשתו. אבל אם כשבא עליה היתה פחותה מבת
76 שלוש שנים ויום אחד, אין זו ביאה ולפיכך לא קנאה, וכשתגדל
77 יכולה היא לחלוץ ולהיפטר.
78 וכן היבין עליה משום אשת איש. אבל אם היתה פחותה מבת
79 שלוש שנים ויום אחד, אף שהיא אשת איש מחמת קידושה, פטורים
80 על ביאתה מפני שאין זו נחשבת ביאה.
81 וכשהיא נדה מטמאה את פועלה טומאת שבעה, וטומאתו חמורה
82 לטמא גם משקב תחתון - מצע ששכב או שישב עליו, בעליזין של
83 זב. כלומר, שאינו מטמא כנדה ממש המטמאה מצעה באב הטומאה,
84 אלא טומאת המצע תהיה כטומאת בגד שנישא על הזב, שהוא
85 ראשון לטומאה ומטמא אוכלים ומשקים בלבד ולא אדם וכלים. אבל
86 הבא עליה בנדרתה קודם שתהיה בת שלוש שנים ויום אחד, כיון שאין
87 זו ביאה, אינו אלא כנוגע בנדה, שהוא עצמו רק ראשון לטומאה,
88 ואינו טמא לשבעה אלא ליום אחד בלבד וטובל ונסהר לערב.
89 ואם נשאת לכהן, תאכל בתרומה כדין אשת כהן. אבל אם כנסה
90 לחופה כשהיא פחות מגיל זה אין חופה תופסת בה, כיון שאין חופה
91 אלא בראויה לביאה.
92 ואם היא בת כהן וכו' עליה אחד מן הפסולין, כגון חלל, נתין, ממזר,
93 עבד או גוי, פסקה מן הפהונה ואסורה לאכול בתרומת בית אביה,
94 וכל שכן להינשא לכהן.
95 ואם בא עליה אחד מכל העריות האמורות בתורה שנאמרה בהם
96 מיתת בית דין, כגון אביה או חמיה, הרי הם מומתין עליה, והיא
97 פטורה מפני שהיא קטנה ואינה בת עונשין.
98 אבל פחות מכן - כשהיא פחות מבת שלוש שנים ויום אחד, הבא
99 עליה הוא רק כגנותו אצבע בעין, כלומר אין במעשהו כלום, ומשל
100 הוא, כמו שהדמעה היוצאת על ידי נתינת האצבע בעין באה אחרת
101 תחתיה, אף בתוליה של זו בהוצאתם חוזרים אחרים תחתיהם, לפיכך
102 אין ביאתה ביאה לענין כל הדברים האמורים במשנתנו.

גמרא

104 תנו רבנן, פת שלש שנים מתקדשת כביאה, דברי רבי מאיר.
105 והכמים אומרים, אינה מתקדשת בביאה עד שתהיה פת שלש שנים
106 ויום אחד.
107 מבררת הגמרא: מאי בינייהו - מהו ההבדל בין שיטת רבי מאיר
108 לשיטת חכמים. משיבה הגמרא: אמרי רבי רבי ינאי - אמרו בני בית
109 מדרשו של רבי ינאי, ערב ראש השנה איבא בינייהו - ההבדל
110 ביניהם הוא כשבא עליה ביום שלפני תחילת השנה הרביעית לחייה,
111 לשיטת רבי מאיר כיון שכעת היום האחרון של שנתה השלישית,
112 נחשבת כבר ראויה לביאה, ומקודשת. ואילו לשיטת חכמים אינה
113 ראויה לביאה עד למחר, כשתיכנס יום אחד לשנתה הרביעית,
114 המשך בעמוד קפ

1 כשהוא בקרב, כלומר לאחר מותו, לתנחיל את נכסיה לאחיו מן
2 האב.
3 תמדה הגמרא: איני - האם כך הוא, שהעובר מת לפני אמו. והא
4 הוה עובדא - והרי היה מעשה במעוברת שמתה, ופרבם העובר
5 לאחר מכן עד תלת פרבוי - שלש תנועות, הרי שיכול להיות אחר
6 מיתת אמו. מתרצת הגמרא: אמר מר בריה דרב אישי, לא היתה
7 תנועתו מפני שהיתה בו חיות, אלא מידי דהוה אונב הקמאה
8 דמפרבסת - הרי זה כונב הלטאה שדרכו לפרכס לאחר שנחתך
9 ממנה, כך אותו עובר שפירכס לא היה זה פירכוס מתוך חיות.
10 הגמרא מביאה תירוץ נוסף על שאולתה לעיל, שאם הכוונה שנחל
11 מאביו ומנחיל לאחיו מדוע צריך התנא לומר זאת, הרי בכל אופן היו
12 אחיו נוטלים את הנכסים הללו: מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא
13 אמר, כוונת המשנה לומר שבן יום אחד נחל את אביו וממעט
14 בחלק בכורה - ממעט מחלקו של הבכור בירושה, כיון שבמות
15 התינוק הוא מנחיל את נכסיו לכל אחיו בשהו ואין הבכור נוטל
16 באותם נכסים חלק כפול כפי שהיה נוטל אילו ירשו נכסים אלו
17 מאביהם. והטעם שיש לפרש כך את משנתנו, כיון (ואמר) (דאמר)
18 מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא, בן שנולד אחר מיתת האב,
19 אינו ממעט בחלק בכורה - אינו ממעט מהחלק המיוחד שמקבל
20 הבכור יתר על חלקו כשאר אחיו. שכשנוטל הבכור שני חלקים מן
21 הירושה, חלק אחד הוא נוטל אמנם בשהו לשאר אחיו, וגודל חלק
22 זה הוא לפי מספר האחים כעת לאחר שנולד התינוק, אבל את החלק
23 השני שהוא מקבל בזכות בכורתו, הוא מקבל גדול יותר, כגודל
24 החלק השני שהיה מקבל אילו לא נולד התינוק. ומשמע מדברי רבא
25 שאם נולד לפני מיתת אביו, אפילו כשהוא בן יום אחד ממעט בחלק
26 הבכורה. ומבאר רבא: מאי מעמא, כיון שלגבי חלק בכורה 'וילדו
27 לו' בעינן - צריך שיתקיים בו לשון הכתוב האמור לגבי חלק הבכורה
28 (דברים כא טו-יז) 'וילדו לו' בנים וגו' את הבכור וגו' יפיר לת לו פי
29 שנים, שמלשון 'לו' משמע שהבכור מקבל פי שנים לפי חשבון הבנים
30 שנולדו לאב בחייו, אבל בנים שנולדו לאחר מיתת האב אין
31 מצטרפים לחשבון לענין גודלו של חלק הבכורה.
32 הגמרא מביאה גירסא אחרת בדברי מר בריה דרב יוסף: בישיבת
33 סורא, מתנו הבי - היו שונים כך את דברי מר בריה דרב יוסף,
34 כמובא לעיל. אבל בישיבת פומבדיתא מתנו הבי - היו שונים כך
35 את דבריו, אמר מר בריה דרב יוסף משמיה דרבא, בכור שנולד
36 לאחר מיתת אביו, והיה לו אח נוסף מאב זה, כגון שנולד עם תאום
37 לאחר מיתת אביו ויצא הוא הראשון, אינו נוטל פי שנים בנכסי
38 אביו. ומבאר רבא: מאי מעמא, כיון שלגבי חלק הבכורה 'יכיר'
39 בעינן - צריך שיתקיים בו לשון הכתוב בירושת האב (שם) 'את הבכור
40 וגו' יפיר לת לו פי שנים, שיכיר ויאמר מי מבניו הוא הבכור וראוי
41 ליתול פי שנים בירושה. והא ליבא - והרי אין כאן יכיר, שהרי לא
42 הכירם בחייו.
43 מסיקה הגמרא: והלכתא ככל הני לישני - והלכה ככל הלשונות
44 הללו דמר בריה דרב יוסף משמיה דרבא. שכן יום אחד ממעט
45 בחלק בכורה, ושהנולד לאחר מיתת האב אינו ממעט בחלק בכורה,
46 ושככור שנולד לאחר מיתת אביו אינו נוטל פי שנים.
47 שנינו במשנה: וההורגו חייב. הגמרא מבארת מהיכן למדנו זאת:
48 דכתיב לגבי רוצח (ויקרא כד יז) 'ואיש כי יכה כל נפש אדם מות
49 יומת', ומלשון הכתוב 'נפש' משמע נפש מקל מקום - (בכל אופן),
50 ואפילו נפש של בן יומו. אבל ההורג עובר במעמי אמו אינו מתחייב
51 עליו.
52 שנינו במשנה: והרי הוא לאביו ולאמו ולכל קרוביו פחתן שלם.
53 מבררת הגמרא: למאי הלכתא - לענין איוו הלכה נאמר שהוא
54 כחתן שלם. משיבה הגמרא: אמר רב פפא, לענין אבלות - שחייבים
55 להתאבל עליו במיתתו.
56 במשנתנו מבואר שכן יום אחד נחשב כבן קיימא, אף שמת בו ביום,
57 ואין חוששים שמא היה נפל. שואלת הגמרא: כמאן - כדברי מי
58 שנויה משנתנו, והלא לכאורה היא דלא ברבן שמעון בן גמליאל

המשך ביאור למס' נדה ליום רביעי עמ' ב

1 לפיכך אינה מקודשת. 2
 3 וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, שְׁלֹשִׁים יוֹם בְּשָׁנָה הַשּׁוֹבֵין שָׁנָה אֵיכָא בִּינְיָהּוּ –
 4 ההבדל ביניהם הוא, האם שלושים יום מתוך השנה השניה נחשבים
 5 כשנה שלימה, לרבי מאיר שאמר 'בת שלוש שנים מתקדשת בביאה',
 6 כוונתו לבת שנתיים ושלושים יום בלבד, שכבר אז נחשבת 'בת שלוש
 7 שנים' מפני שלשיטתו שלושים יום בשנה נחשבים כשנה. ואילו
 8 שרק אחר שלוש שנים ויום אחד מתקדשת בביאה.
 9 הגמרא מקשה על שיטת דבי רבי ינאי: מִיִּתְיָבִי, שנינו בברייתא
 10 שתינוקת בת שלוש שנים, וְאֵפִילוּ בַת שְׁתֵּי שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד,
 11 מִתְקַדְּשֶׁת בְּבִיאָהּ, כיון שיום אחד בשנה נחשב כשנה, דְּכָרִי רַבִּי
 12 מֵאִיר. וְחֻקֵּימִים אֲזַמְרִים, אינה מתקדשת בביאה עד שתהיה בת
 13 שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד.

אגרות קודש

ב"ה, י"ד תמוז, ה'תשי"ט

ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

... ויהי"ר שכל ענין ריב האחים ילך הלוך ופחות, ויבוא ויגיע הזמן שהאחים יתאימו לתוכן ותואר שם זה - אחוה ורעות. ובודאי למותר להוסיף ג"כ פירוש תקותי באופן מילוי והתגשמות אחוה זו, שהרי שלום אמתי מבוסס על שלום הנשמה והגוף ושלום הנפש האלקית והבהמית [ושלום שני היצרים], או בלשון רבינו הזקן שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה. ומובן מעצמו שאי אפשר שנפש האלקית תשלים עם שלטון נפש הבהמית, בה בשעה שמאידך גיסא גם נפש הבהמית ואפילו יצר הרע יש בהם ניצוץ קדושה אלא שיש להגביר ולהלהיב את הניצוץ ועד שיעשה נר אבוקה ושלחבת אש ואור, להגביר הצורה על החומר והרוח על הגשם והאלקי שבאדם על הבהמי שבו. מכאן שהשלום האמתי והקיים ואחוה ורעות אמיתית - מיוסדים ומבוססים על תורתנו הנצחית תורת חיים ומצותי, וכפסק דין המורה הגדול הרמב"ם: כל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם (סוף הלכות חנוכה).

... בעמדי עדין תחת רושם ההתועדות דיום הגאולה, ארשה לעצמי לסיים בפתגם שהשמיע כ"ק מו"ח אדמו"ר בבואו לארצות הברית בנוגע לגאולתו והוא, אשר הצלתו אז, ובאופן נסיי, היא לא הצלה פרטית כי אם הצלת כל עניני התורה שנלחם עליהם, שהרי זו היתה סיבת המאסר; והמסקנא בארצות הברית צריכה להיות - חינוך תורני בלי פשרות, עכ"ל. ויש לבאר השייכות, שכיון שהעבודה היתה במסירות נפש, היפך החשבון עפ"י דרך הטבע, שזהו דורש ענין המס"י, עבודת עצם הנפש שאיננו מתחלק ובשונה עומד ובתוקף בכל חלקי הנשמה והגוף, שמצד זה נשללת עצם מציאות פשרה, האפשרית רק במקום שיש שם עיקר וטפל ומוותרים על הטפל מפני העיקר, אבל כשמגיעים להעצם שבכל פרט, הרי משתוה הטפל דטפל עם העיקר דעיקר; או, בהנוגע למעלת בני ישראל, הנה כלשון רבינו הזקן כל ישראל אחים ממש מצד שורש נפשם בהו"י אחד; בדוגמא זו בהנוגע לתורה ומצותי, כשישנה גזרה על עצם מציאות המצוה - גם על ערקתא דמסאנא מוסרים נפשם; ובדוגמא זו גם בהנוגע לארץ ישראל מצד העצם שלה, זה שהיא ארץ אשר עיני הו"י אלקיך בה - אין חילוק, בזמן, בין מראשית השנה ועד אחרית שנה, ועל דרך זה במקום, מאבן שתי בקה"ק ועד לעפר בקצה הגבול, וכמו שנאמר כי רצו עבדיך את אבני ואת עפרה יחוננו, כסיפור חכמינו ז"ל במס' כתובות, בסופה.

בכבוד ובברכה,

מ. שניאורסאהן.